

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Машика Ю. В.

Проанализировано состояние и раскрыты проблемы занятости молодежи в Украине. Установлена зависимость действенности экономико-правового обеспечения с уровнем молодежной занятости. Выяснено, что современная молодежь, имея развитые физические и прогрессивные интеллектуальные способности, может производить материальные блага и оказывать услуги с большей производительностью, чем на это способны представители других возрастных групп. Обоснована целесообразность разработки легитимных процедур, как на государственном, так и на местном уровнях власти для достижения удовлетворительного уровня занятости молодежи. Определены актуальные задачи и предложены конкретные шаги по повышению уровня занятости этой категории экономически активного населения.

Проаналізовано стан і розкрито проблеми зайнятості молоді в Україні. Встановлено залежність дієвості економіко-правового забезпечення з рівнем молодіжної зайнятості. З'ясовано, що сучасна молодь, маючи розвинені фізичні й прогресивні інтелектуальні здібності, може виробляти матеріальні блага та надавати послуги з більшою продуктивністю, ніж на це спроможні представники інших вікових груп. Обґрунтовано доцільність розробки легітимних процедур як на державному, так і на місцевому рівнях влади задля досягнення задовільного рівня зайнятості молоді. Визначено актуальні завдання та запропоновано конкретні кроки щодо підвищення рівня зайнятості цієї категорії економічно активного населення.

The state and solved the problem of youth employment in Ukraine. The dependence of the efficiency of economic and legal support to the level of youth employment. It was found that young people today , having developed progressive physical and mental abilities , can produce material goods and provide services with greater performance than is capable members of other age groups. The expediency of developing legitimate procedures at both the state and local levels of government to achieve a satisfactory level of youth employment . The urgent task and proposes concrete steps to increase employment of this category of the economically active population.

Машика Ю. В.

канд. екон. наук, доц. ДВНЗ «УжНУ»,
yu.mashika79@gmail.com

ДВНЗ «УжНУ» – Державний вищий навчальний заклад Ужгородський національний університет, м. Ужгород.

УДК 331.5 (477.87)

Машика Ю. В.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Необхідно пам'ятати, що неефективне управління зайнятістю молоді протягом більш-менш тривалого періоду, може призвести до загальної соціально-економічної та суспільно-політичної кризи у недалекому майбутньому, коли саме від цього прошарку працездатних осіб буде залежати і трудове виховання прийдешніх поколінь, і забезпечення життєдіяльності непрацюючого населення. Будучи незатребуваною в свій час, фактично маргенолізована група нещодавніх молодих фахівців навряд зможе впоратися з такими складними завданнями. Тому від того, наскільки ефективно буде розв'язано проблеми працевлаштування молоді, сьогодні залежатиме і майбутнє України в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нові підходи до трудового потенціалу з акцентом на його якісні параметри помітно проявилися вже в середині 80-х років ХХ ст. в наукових дослідженнях регіональних наукових шкіл України, для якої в дослідженні трудоресурсної проблематики характерні системний, екологічний, кібернетичний та інформаційний підходи до трудового потенціалу і зайнятості [1–3].

З поглибленням вивчення цієї проблеми отримали розвиток такі підходи до дефініцій трудового потенціалу: соціально-економічний (Е. Лібанова, С. Злупко, С. Вовканич); регіонально-економічний (Д. Богиня, Є. Палига, В. Приймак); соціально-демографічно-економічний (С. Бандура, М. Пітюлич, В. Мікловда, М. Чумаченко); демографічно-етнічний (М. Долішній, С. Злупко, С. Пирожков, С. Писаренко); медико-соціальний (Л. Шевчук, Л. Семів).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Ці та інші не менш поважні науковці у своїх працях розкривають різні аспекти територіального регулювання зайнятості населення, досліджуючи цю проблему в умовах поглиблення ринкових реформ та появи ознак стабілізації економіки. Проте, незважаючи на значний науковий доробок, праці названих вчених та інші публікації і розробки не охоплюють всього спектру даного питання, що власне і стало предметом даного дослідження.

Метою дослідження статті є аналіз стану та розкриття проблеми зайнятості молоді в Україні, а також розробка пропозицій щодо підвищення рівня зайнятості цієї найбільш продуктивної частини економічно активного населення держави.

Методологія. Теоретичною і методологічною основою дослідження виступили наукові постулати пізнання різних соціально-економічних явищ і процесів у безперервному розвитку і взаємозв'язку, а також об'єктивні закони економіки, законодавчі та нормативні акти України. У дослідженні використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема монографічний метод використано для визначення сутності зайнятості молоді, її змісту та структури. Логіко-конструктивний метод, структурування, узагальнення застосовані для дослідження правових засад забезпечення матеріального добробуту цієї категорії населення. Методи демографічної статистики та статистико-економічні методи використані для оцінки абсолютних та відносних середньорічних показників економічної активності населення, зайнятості молоді та безробіття.

Період дослідження – 1991–2013 рр. та 3 міс. 2014 року.

Для висвітлення мети стаття складається із вступу, основної частини дослідження, висновків і переліку використаних джерел.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна молодь, маючи розвинені фізичні й прогресивні інтелектуальні здібності, може виробляти матеріальні блага та надавати послуги з більшою продуктивністю, ніж на це спроможні представники інших вікових груп. Ця теза підтверджується практикою управління, адже починаючи з 1993–1994 рр. однією з обов'язкових умов призначення провідних спеціалістів на посади топ-менеджерів стала

їх належність до вікової групи «до 45 років». А з 1998 р., верхня вікова межа управлінців почала становити 40 років, що значною мірою було зумовлено стрімким розвитком комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, створенням спільних підприємств, лібералізацією відносин власності.

Подальша «оптимізація» вікових меж віднайшла відображення й у вітчизняному законодавстві. Так, починаючи з 2011 р. в Україні молоддю почали вважати людей віком від 14 до 35 років [1]. До ухвалення відповідного законопроекту Верховною Радою України молоддю вважалися люди віком 14–28 років. [2].

Зазначене розширення вікових меж дозволило на загальнонаціональному рівні ухвалити низку державних програм щодо забезпечення матеріального добробуту молоді, що, водночас, передбачали необхідність зайнятості цієї категорії населення задля уможливлення реалізації процедур за прийнятими програмами. Зокрема, найважливішими з них виступили: «Програма підтримки молоді на 2013–2017 р.», «Програма сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Програма надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла» тощо.

Таким чином, держава на законодавчому рівні розробила та ухвалила механізми, які: по-перше, стимулювали б молодь до легалізації праці через її переведення із тіньового сектору економіки; по-друге, сприяли б поступовому зменшенню обсягів нелегальної зовнішньої трудової міграції; по-третє, стимулювали б молодь у рівній мірі до занять як інтелектуальною, так і фізичною працею.

Відтак, можемо визначити, що в Україні триває робота із забезпечення підвищення рівня зайнятості економічно активного населення віком 15–70 років в цілому та розширення сфери застосування праці шляхом створення нових робочих місць, зокрема для молоді. Проте, повільність бажаних змін у сфері молодіжної зайнятості обумовлюється не відпрацьованістю організаційного механізму впровадження нормативно-правових актів в управлінську та економічну практику.

Проаналізуємо соціально-економічні передумови розробки відповідних програм та наслідки їх реалізації.

Як свідчать офіційні статистичні дані, чисельність і економічно активного, і зайнятого населення в Україні збільшується при загальній тенденції скорочення населення (приріст – 0,68 та 3,67 % відповідно, темп скорочення – 3,40 %) [4]. Так, чисельність зайнятого населення віком 15–70 років у 2013 р. становила 20,16 млн. осіб (90,93 % чисельності економічно активного населення або 42,00 % чисельності населення країни); у 2007 р. ці показники становили 20,90 млн. осіб або 93,64 та 45,07 % відповідно [5].

В цілому по Україні станом на 01.01.2014 р. найвищі показники рівня економічної активності та рівня зайнятості зафіксовано у м. Києві – 66,5 та 64,4 % відповідно, а найнижчі в Івано-Франківській і Тернопільській областях – 57,4 та 52,7 % відповідно [5].

За допомогою емпіричних даних можемо верифікувати тезу щодо поступальної дієвості Програм, що розробляються для забезпечення належного рівня зайнятості молоді.

В цілому кількість економічно активної молоді у 2013 році становила 8,74 млн. осіб, з них міської – 6,15 млн. осіб, сільської – 2,59 млн. осіб; зайнятої молоді – 7,98 млн. осіб, з них міської – 5,59 млн. осіб, сільської – 2,39 млн. осіб; а у 2012 р. кількість економічно активної молоді становила 8,42 млн. осіб, з них міської – 5,94 млн. осіб, сільської – 2,48 млн. осіб; зайнятої молоді – 7,41 млн. осіб, з них міської – 5,17 млн. осіб, сільської – 2,24 млн. осіб [5].

Як можемо побачити, незважаючи на меншу питому вагу сільської молоді і у структурі економічно активної молоді, і у структурі зайнятості, рівні її економічної активності та зайнятості набагато більші, ніж міської (при сталому зростанні відповідних показників обох груп).

Хоча в ухвалених законодавчих і нормативно-правових актах належного рівня уваги сільській молоді не приділено. Відтак, вона більше розраховує в своїй успішності на власні сили, аніж на владну підтримку.

Окремо варто проаналізувати ситуацію із зайнятістю молоді у неформальному секторі економіки (табл. 1).

Таблиця 1

Населення, зайняте у неформальному секторі економіки за статтю, місцем проживання та віковими групами станом на 01.01.2014 р., млн. осіб.

Групи населення	Всього	У тому числі	У тому числі молодь за віковими групами		
		молодь	15–24 роки	25–29 років	30–34 роки
		15–35 років			
Все населення	4,66	1,73	0,79	0,48	0,46
Жінки	2,26	0,76	0,35	0,20	0,21
Чоловіки	2,40	0,98	0,45	0,28	0,25
Міське населення	1,32	0,57	0,23	0,18	0,16
Сільське населення	3,34	1,16	0,57	0,30	0,29

Джерело: складено автором на підставі [5].

Зазначимо, що питома вага молоді у відповідній віковій групі серед населення, зайнятого у неформальному секторі економіки, становить: 29,3 % (15–24 р.), 18,5 % (25–29 р.) та 17,6 % (30–34 р.). Це, переважно, представники чоловічої статі.

Таким чином, можемо встановити, що 37,40 % населення, зайнятого у неформальному секторі економіки, є молоддю. Ця тенденція засвідчує недовість розроблених процедур щодо реалізації молодіжних Програм, зокрема у сфері зайнятості.

Крім того, значна частина молоді перебуває на обліку в державній службі зайнятості. У 2013 р. її частка становила 23,20 % кількості зареєстрованих безробітних громадян, або ж 0,15 млн. осіб. Також, серед молоді спостерігається постійний масштабний міграційний вплив, що негативно відображається на демографічних показниках (зокрема, народжуваності, статеві-віковому складі населення тощо).

Загалом, за результатами проведеного дослідження встановлено, що на поточний момент актуальними є наступні завдання: забезпечення необхідних стартових можливостей для працевлаштування та підприємницької діяльності молоді; гарантування гідних умов соціального становлення і розвитку молоді в Україні; сприяння професійній орієнтації та здобуттю якісної освіти відповідно до вимог ринку праці; практична реалізація принципів соціального партнерства, зокрема за участю молодіжних громадських організацій; фінансування відповідних програм на державному та місцевому рівнях.

Реалізація цих пріоритетів державного управління створить достатній фундамент для подолання проблем у сфері молодіжної зайнятості, що сприятиме усталенню позитивних тенденцій як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях.

ВИСНОВКИ

Таким чином, пріоритетними для України мають стати такі кроки задля забезпечення задовільного рівня зайнятості молоді:

1) активно сприяти підвищенню ефективності реалізації державної молодіжної політики щодо зайнятості;

2) передбачати у проекті Державного бюджету України та місцевих бюджетах видатки на розвиток і реалізацію молодіжних програм зайнятості, у тому числі з урахуванням процедур кредитування, субвентування, дотування, спрощення оподаткування роботодавців, що забезпечують молодь робочими місцями;

3) розвивати інтелектуально-інноваційний потенціал молоді відповідно до тенденцій на ринку праці з одночасною мінімізацією показника зовнішньої трудової міграції української молоді;

4) залучати молодь до розробки та реалізації концептуальних положень соціального партнерства;

5) гарантувати умови для розвитку підприємницької діяльності молоді, а також сфери вторинної зайнятості;

6) забезпечувати відкритість, доступність інформації щодо проблем зайнятості молоді.

Враховуючи вищевикладене, зазначимо, що вивчення молодіжної зайнятості має становити інтерес не лише окремих науковців, але й управлінців різних рівнів владної піраміди. Запропоновані механізми, що характеризуватимуться науковою новизною, теоретичним та прикладним значенням, повинні віднайти практичне застосування, що сприятиме, з одного боку, забезпеченню гідного рівня зайнятості молоді, а з другого – оптимізації витрат бюджетних ресурсів на відповідні заходи. Визначені в роботі напрями мають перспективи подальших наукових розробок та будуть нами досліджуватися в подальшому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про внесення змін до статті 1 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»: Закон України № 1659-IV від 23.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України від 16.07.2004. – 2004. – № 29. – (Офіц. вид. : Щотижневий нормат. бюл. укр. та рос. мовами / Верховна Рада України). – К. : Парламентське видавництво, 2004.

2. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України № 2998-ХІІ від 05.02.1993 р. // Відомості Верховної Ради України від 20.04.1993. – 1993. – № 16. – (Офіц. вид. : Щотижневий нормат. бюл. укр. та рос. мовами / Верховна Рада України). – К. : Парламентське видавництво, 1993.

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення працевлаштування молоді: Закон України № 2429-IV від 01.03.2005 р. / Відомості Верховної Ради України від 01.04.2005. – 2005. – № 13. – (Офіц. вид. : Щотижневий нормат. бюл. укр. та рос. мовами. / Верховна Рада України). – К. : Парламентське видавництво, 2005.

4. Про порядок надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла: Постанова Кабінету Міністрів України № 584 від 29.05.2001 р. // Офіційний вісник України від 15.06.2001. – 2001. – № 22. – (Офіц. вид. : Міністерство юстиції України, Головне державне об'єднання правової інформації та пропаганди правових знань Міністерства юстиції України). – К. : Вид-во «Логос», 2001.

5. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>